

Bc. Martina KUBÁTOVÁ, *Diplomatický materiál cechů na Havlíčkovobrodsku do roku 1850*, České Budějovice 2012 (diplomová práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 161 s. včetně příloh.

Posudek vedoucí diplomové práce

Novověká diplomatika i v současné době stále nabízí badatelům ke studiu mnoho zajímavých a často doposud málo známých nebo dokonce zcela neprobádaných témat. Jedním z nich je také diplomatika písemného materiálu řemeslnických cechů. Na cechovní problematiku se rozhodla zaměřit Bc. Martina Kubátová svou diplomovou prací, čímž současně využila skutečnosti, že se cechům v jiné oblasti pomocných věd historických věnovala již v rámci své bakalářské práce (*Cechovní heraldika a sfragistika na Havlíčkovobrodsku*, Pardubice 2009). Diplomovou práci zaměřila na diplomatický materiál (zejména listinný) a s ohledem na svůj původ a na badatelské možnosti na cechy textilních (a také některých oděvních) řemesel působící do poloviny 19. století na Havlíčkovobrodsku.

V úvodní pasáži (s. 7-10) se diplomantka zaměřila na zřehlednění situace dosavadního bádání o ceších a jejich písemné produkci. Navázala první kapitolou (s. 11-15) věnovanou obecnějšímu pohledu na cechy a jejich historii od vzniku až do poloviny 19. století. Následující kapitola (s. 16-22) přináší informace o situaci na Havlíčkovobrodsku a o stavu dochování pramenné základny pro studované téma. Třetí kapitola (s. 23-28) se pokouší o základní přehled o dějinách textilních a oděvních řemesel na vytčeném území. Kapitola čtvrtá (s. 29-30) stručně charakterizuje soubor cechovních listin, s nímž diplomantka dále pracuje v páté kapitole (s. 31-49), obsahující rozbor vnitřních a vnějších znaků těchto dokumentů z hlediska jejich diplomatické klasifikace. V šesté kapitole (s. 50-56) jsou shrnuty získané informace o souboru: četnost edicí listin pro cechy z daného území, jejich diplomatická kategorizace, vydavatelé, okolnosti vzniku atp. a další momenty významné pro ediční zpracování souboru. V závěrečné pasáži (s. 57-58) autorka přináší celkové zhodnocení dosažených výsledků vztažených k přiložené edici diplomatářového charakteru. Nedílnou částí diplomové práce je edice výběrového diplomatáře listinného materiálu dochovaného v archivech cechů z Havlíčkovobrodsku z období od konce středověku do poloviny 19. století (s. 64-141). Edice se zaměřila na listinný materiál, který je dnes uložen ve fondech cechů textilních a oděvních řemesel, a její součástí je ediční poznámka (s. 64-66), výběrový slovníček pojmů (s. 142 - 150), které se v editovaných textech objevily, rejstříky (s. 151-153) a obrazová příloha (s. 154 - 160).

Ediční část diplomové práce lze považovat (s ohledem na diplomantkou nezaviněné a nepředvídatelné těžkosti s čitelností některých textů, které se v průběhu prací na ní vyskytly) za zdařilou a edici jako celek za přínosnou. V současné době se diplomatické památky cechovní provenience zvláštnímu badatelskému zájmu netěší, a proto text edice představuje vítané rozhojnění dostupného srovnávacího materiálu. Edice je zpracována pečlivě. Doplněna je poznámkovým aparátem, který je sice méně typický, ale tato volba, dohodnutá mezi diplomantkou a její školitelkou, je dostatečně průkazně vysvětlena v ediční poznámce. Součástí edice je výběrový slovníček pojmů, cizojazyčných i odborně slangových, jež se

v editovaných textech vyskytovaly, který je třeba považovat za více než jen standardní doplněk ediční části. Pečlivě zpracovány jsou oba rejstříky a velmi zdařilá je také obrazová příloha.

Nebývá zvykem, aby byl vedoucí diplomové práce ke svému svěření zvláště kritický, ale bohužel o úvodní, čili odborně diplomatické, části práce se podobně kladně jako o edici vyjádřit nelze. Diplomantka se zde nevyvarovala řady pochybení, která jsou v některých případech závažná. Za nejfrapantnější považuji nepřesnosti v *odborné terminologii*. Nejde bohužel jen o komplikovanou terminologii z dějin správy, v jejímž případě je potřebná až právní přesnost, díky čemuž by bylo možné diplomantce studující historické vědy leccos odpustit. Např. s. 11: „veřejná samospráva“, „samosprávné politické úřady“, přičemž ani jedno neexistovalo, neboť veřejná byla správa jako celek, a teprve ta se dělila na státní a samosprávnou složku. Samospráva nebyla v našich zemích politická nýbrž komunální, protože pojem „politická samospráva“ označuje něco naprosto jiného (srov. definici v učebnici moderní správy od Richarda Pomahače). Na s. 18: „žádné právní postavení“ je zcela nejasná formulace, protože postavení subjektu práva bylo vždy buď veřejnoprávní nebo soukromoprávní.

Jedná se bohužel dosti často také o nedostatky v terminologii diplomatické, kterou by diplomant zvolivší téma diplomové práce z této disciplíny měl ovládat zcela bezpečně. Např. s. 17, pozn. č. 47: „typář“ je razidlo a nikoli razítko, jak je zde charakterizován. Na s. 18: listina není „druh“ diplomatického materiálu, nýbrž jeho „kategorie“, což je mnohonásobně obecnější pojem; druhem je např. lenní reverz, listina konfirmační, erbovní, fedrovní atp. Na s. 26 a opět na s. 27 i jinde: výsady a práva „uděloval“ výhradně panovník (případně místní vrchnost), všichni ostatní vydavatelé (včetně jihlavského purkmistra a rady) je mohli pouze „propůjčovat“, protože je sami měli udělena od vyšší právní autority. Na s. 31-49: arengy se v raně novověkých listinách vyskytují dosti vzácně; v rozboru listinných formulářů editovaných listin je diplomantka v několika případech evidentně zaměnila za velmi běžné narace, které ve skutečnosti jsou součástí formuláře většiny editovaných listinných textů.

Dalším problematickým bodem práce jsou *faktografické a formulační nepřesnosti*. Např. na s. 18 se diplomantka vyjadřuje k pronikání papíru do úředních písemností, aniž by v poznámkovém aparátu citací informačního zdroje upřesnila své stanovisko k jeho rychlosti. Na s. 23 v odstavci o vývoji soukenictví jsou převzaty zastaralé a překonané názory z více než sto let starých prací Z. Wintera, aniž by byly podrobeny kritice na základě poznatků z prací, které sama diplomantka cituje (M. Pánek, M. Janotka a další), nehledě na to, že přímo z diplomantkou editovaných textů plyne, že a) počet pracovních sil na dílnu byl v konkrétním městě vždy pevně dán cechovním řádem místního soukenického cechu a překračování či svévolné navyšování jejich počtu jednotlivými mistry se trestalo a b) specialisty (např. postřihovače nebo valcháře) si nenajímali mistr nýbrž cech jako celek. Na s. 24: nejoblíbenější barvou sukna byla skutečně červená barva? Neplatilo to jen pro sukno určené na export? V domácím prostředí totiž byla mnohem oblíbenější barva skořicová, hřebíčková a sivá. Na s. 27: kožešníci zpracovávali kožešiny (čili kůže nezravené srsti), zatímco zpracováním kůží (včetně odstranění srsti) se zabývali koželuhové a jircháři (většina z nich s odstraněnou srstí dále obchodovala a dodávala ji kloboučníkům na výrobu plsti). Na s. 49: v strukturovaném rozboru listiny č. 19 je podepsaný cechmistr uveden pod zkomoleným jménem „Rudvacký“, ačkoliv v textu editované listiny je správně přečten jako „Roudnický“ (?). Na s. 51: valné

hromady cechů statuta a řády nevydávaly, nýbrž přijímali (tak, jak je tomu i dnes při přijímání usnesení kolegiálního správního orgánu, např. obecního zastupitelstva), a proto si přijatá statuta, řády a cechovní artikuly dávaly cechy následně potvrdit místní městskou správou anebo vrchností.

Závěrem je třeba konstatovat, že předložená diplomová práce Bc. Martiny Kubátové představuje celek nevyvážený a komplikovaný. V případě ediční části práce je zřejmé, že vznikla v delším časovém úseku, v klidu, pozvolna a diplomantka se v roli editorky soustředila na svůj výkon, který díky tomu lze hodnotit jako více méně profesionální. Edice působí promyšleným dojmem, je pečlivě zpracovaná a kromě drobných překlepů vcelku bezchybná, takže ji lze hodnotit pozitivně. V části úvodní je bohužel patrné, že vznikala naopak ve velkém spěchu. Objevuje se v ní proto řada zcela zbytečných pochybení, která by delší čas strávený nad textem úvodní části práce, stejně jako její pečlivější a klidnější promýšlení nepochybně odstranilo. I přes uvedené výhrady, především s ohledem na kvalitně odvedený výkon při přípravě výběrové edice diplomatického materiálu cechů textilních a oděvních řemesel z Havlíčkobrodska, práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení ještě stupněm *velmi dobře*.

Pelhřimov 28. ledna 2012

Mgr. Lenka Martínková, Ph.D.